

Psychologów od dawna fascynował fenomen religijności. W licznych badaniach starali się oni zrozumieć, jakie właściwości ludzkiej psychiki mogą predysponować człowieka do wiary w Boga/Siły Wyższe. Pośród różnych odkryć w tym obszarze dwa wydają się szczególnie istotne. Po pierwsze, dowiedziono, że osoby religijne charakteryzują się większymi zdolnościami do tzw. mentalizacji, czyli do spostrzegania i rozumienia myśli i uczuć innych ludzi. Ta zależność może wynikać z faktu, że Bogu (czy bóstwom) przypisujemy często analogiczne do ludzkich emocje i intencje. Po drugie, badania potwierdziły również, że religijność wiąże się z większą empatią, czyli zdolnością do odczuwania określonych emocji w odpowiedzi na sytuację innych osób. Podobnie jak w przypadku mentalizacji, badacze argumentują, że mechanizmy, które odpowiadają za współodczuwanie z innymi ludźmi mogą mieć istotne znaczenie dla rozwoju intuicyjnej wiary w siły nadprzyrodzone. Niestety dotychczasowe badania dotyczące psychologicznego podłoża religijności nie są wolne od pewnych trudności metodologicznych. Opierają się one bowiem w dużej mierze na subiektywnych, samoopisowych pomiarach mentalizacji i religijności. Ponadto oba terminy są niekiedy traktowane przez badaczy zamiennie, co utrudnia znacząco interpretację uzyskiwanych przez nich wyników. W związku z tym ograniczeniami w niniejszym projekcie postanowiono zbadać zależności pomiędzy mentalizacją i empatią a religijnością przy użyciu zarówno subiektywnych, jak i obiektywnych metod pomiaru. Podstawowym celem realizowanych badań jest weryfikacja hipotez na temat pozytywnego powiązania religijności ze zdolnością do spostrzegania stanów mentalnych oraz zdolnością do współodczuwania z innymi ludźmi. Powodem podjęcia tej problematyki jest chęć lepszego zrozumienia roli, jaką mogą odgrywać omawiane charakterystyki psychologiczne dla indywidualnej religijności człowieka.

W skład projektu wchodzi cztery badania empiryczne o różnym charakterze. Pierwsze z nich wykorzystuje kwestionariusze i testy psychologiczne, aby zbadać współwystępowanie mentalizacji, empatii i religijności na losowo dobranej grupie osób dorosłych. Badanie drugie obejmuje dwukrotny pomiar na grupie nastolatków w odstępie dwóch lat. Dzięki prześledzeniu zmian zachodzących u młodzieży w tym czasie możliwe będzie stwierdzenie, czy zdolność postrzegania umysłów i empatia są potrzebne do rozwoju religijności. Badanie trzecie zostanie przeprowadzone w dwóch wersjach i wykorzystywać będzie procedurę tzw. torowania treści religijnych. W pierwszej wersji eksperymentu zbadane zostanie, czy aktywowanie umysłowej kategorii religijności może przyczynić się do wzrostu obiektywnego poziomu empatii rozumianego jako specyficzna reakcja psychofizjologiczna na prezentowany bodziec emocjonalny. Druga wersja badania trzeciego pozwoli zaś na sprawdzenie, czy torowanie treści religijnych może również zwiększyć rzeczywisty poziom zdolności do rozumienia innych umysłów.